

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

FAVRSKOV

FAVRSKOV KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	13.05.2014
Besigtiget af:	Sidse Martens Gudmand-Høyer
Journalnummer:	2014-7.82.07/710-0001
Kommune:	Favrskov Kommune
Adresse:	Faurskovvej 22, 8370 Hadsten
Betegnelse:	Favrskov
Fredningsår:	1918
Omfang:	Hovedbygningen (antagelig 1750).

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Favrskov ligger cirka to kilometer vest for Hadsten. Hovedbygningen ligger tilbagetrukket fra vejen med facaden ud til en gårdsplads belagt med perlegrus. Bag bygningen, mod nord, er der en mindre park og mod øst spor efter den tidligere avlsgård. Grunden afskærmes mod vejen af en hæk, og to båndfugede piller af gule teglsten markerer indgangen. Kun hovedbygningen er fredet.

Hovedbygningen er grundmuret af gule flensborgsten i en etage over en høj kælder. Bygningen er 13 fag lang og har en gennemgående tre fag bred frontgavl samt en høj, muret sokkel, der hviler på en base af granitkvadre og afsluttes af et rulskifte af formsten. Taget er et rødt, teglhængt mansardtag med fire murede skorstenspiber med sokkel og krave i rygningen. I tagfladerne ses flere tagvinduer af støbejern, og i tagfladen mod haven sidder flere ventilationshætter. Bygningen fremtræder i blank mur ligesom hovedgesimsen, de båndfugede hjørnepilastre og pilastre på midtrisalitterne. En to-løbet muret trappe med granittrin og et værn af jern leder til den ældre, tofløjede fyldingsdør, der er af lakeret egetræ med en blåmalet indfatning af træ samt en muret, forkrøppet indramning. Over hoveddøren er en indmuret kobberplade med muret, forkrøppet indramning og med monogram og årstal. Til venstre for hoveddøren er en ældre klokke med påskriften Faurskov. Under hovedtrappen leder en granitstenstrappe under et tøndehvælv til en nyere, men traditionelt udført, tofløjet og rundbuet revledør med ældre hængsler, greb og beslag. På havesiden er en ældre, dobbelt terrassedør og en nyere terrasse med en muret ligeløbstrappe og et nyere værn af jern. Der er en ældre, tofløjet og rundbuet revledør til kælderen i den østre gavl. Vinduerne er ældre krydspostvinduer med opsprossede rammer. Stueetagens og frontkvistens vinduer har forkrøppede indramninger. Kældervinduerne er ældre, torammede og firerudede vinduer med kurvehanksbuede stik. I frontkvistenes frontispicer er cirkulære, traditionelt udførte, opsprossede vinduer.

Den oprindelige, symmetriske grundplan er stort set bevaret i det indre. Der er adgang via en fem fag bred vestibule ”stengangen”,

hvorfra en oprindelig ligeløbstrappe med udsavede balustre og midterepos leder til tagetagen. Under trappen var tidligere nedgang til kælderen. Bag vestibulen ligger en havestue flankeret af to etfags kabinetter. Det vestre er indrettet til køkken, og herfra leder en nyere trappe til kælderen. Herefter følger tofags kabinetter til både have- og gårdsiden, og i vestre gavl er en gennemgående sal, mens der i østre gavl er to tofags stuer, en mod haven og en mod gårdspladsen, i stuen mod gårdspladsen er indsat en nyere vindeltrappe til kælderen. Døre en suite placeret enfilade forbinder alle rum mod både gårdsplads og have. Tagetagen er indrettet til værelser, badeværelse, toilet og et køkken placeret på begge sider af en central fordelingsgang. I den vestre gavl er der to værelser og i den østre en loftstrappe. Kælderen er disponeret med en fordelingsgang langs gårdsiden, der leder til mindre funktionsrum samt et gennemgående køkken. I den vestre gavl er der fadebur og vaskerum, og i den østre er et badeværelse og kontor, hvorfra der er forbindelse til værelset ovenover ad den nyere vindeltrappe. Spidsloftet står uudnyttet og fremtræder med et ældre bræddegulv, synlige konstruktioner og skorstene samt et undertag af brædder.

Kælderen har gulve af ældre tegl fra Frijsenborgs teglværk, brostensbelagt gulv, gulv af ældre ølandssten, bræddegulv og støbte gulve samt kalkede vægge og lofter, der mestendels udgøres af tøndehvælv, hvor vinduernes og dørenes stikkapper sigter mod rummenes midte. Rummene i østre gavl er uden hvælv og har synlige loftsbjælker med loftsbrædder imellem. Dørene er ældre, rundbuede revledøre med oprindelige hængsler, stabler og varierende oprindelig beslåning og greb. I kælder køkkenet er bevaret en bred ildstedskappe båret af jernsøjler. Hele stueetagen fremtræder med brede fyrretræsgulve, hvoraf flere har affrisninger langs væggene. Dog er der et nyere teglgulv i køkkenet mod vest. Stengangen har et oprindeligt mønsterlagt ølandsflisegulv. Hele etagen er udstyret med rigt detaljerede stuklofter, der veksler fra rum til rum, hvoraf dekorationen i hasesalen, gavlsalen og i den nordøstre gavlstue er prægtigst udformede. I alle rum er der kakkelovnspladser, hvoraf dem i salene er flankeret af pilastre. I de øvrige rum varierer ovnpladserne i dekoration og udformning ligesom også slutstensmotivet øverst i nichernes bueslag varieres. Der er endvidere oprindelige og ældre fyldingsdøre med greb, hængsler, gerichter, brystnings- og lysningspaneler samt indbyggede skabe i blændede vinduesnicher i vestibulen. Igennem hele bygningen ses mange ældre jernovne, der er stammer andetsteds fra. Vinduerne har nyere forsatsvinduer. Tagetagen har ældre bræddegulve, nogle belagt med tæpper, pudsede eller tapetserede vægge samt pudsede lofter. I den østre ende er et interiør fra midten af 1900-tallet med pladelofter og -døre, mens der i den øvrige del er ældre fyldingsdøre samt fyldingsdøre udført i kopi af de ældre. Badeværelset har nye overflader.

— BYGNINGSHISTORIE

Hovedbygningen, som den ses i dag, blev opført af Christian Friis i 1750. Kældrens mure og hvælvinger er formentlig ældre end resten af bygningen.

Favrskov kendes helt tilbage fra 1277, hvor den var ejet af Bispestolen i Aarhus, som sandsynligvis bortfæstede eller -forleiede den indtil Reformationen i 1536, hvor Kronen overtog den. Favrskov blev dog allerede mageskiftet til Knud Gyldenstjerne i 1547. Formentlig lå der et stenhus på grunden omkring år 1570, der senere blev forlænget. I 1585 blev Favrskov overtaget af Jørgen Friis. Sønnen Niels Friis arvede Favrskov i 1632, der erhvervede sig betydelige godsmængder. I 1651 overgik Favrskov til Niels' søn Mogens Friis, der med nye jordbesiddelser blev en af tidens største godsejere og oprettede grevskabet Frijsenborg og baroniet Frisenvold. Favrskov blev dog ikke lagt under hverken Frijsenborg eller Frisenvold men blev i 1672 udlagt som arv til datteren Dorthé Friis. I 1695 blev gården solgt til Niels Friis og kort tid efter arvede sønnen Christian Friis Favrskov. I 1736 blev Favrskov indlemmet i grevskabet Frijsenborg, og i de næste knap 200 år blev den drevet af forpagtere og forvaltere. Bygningen gennemgik formentlig en større restaurering omkring 1850-70. I løbet af 1800-tallet blev der installeret en madelevator til kælderen, og der blev indrettet kældertrappe og anretterkøkken i kabinettet vest for havesalen, hvor der i dag er køkken. Ved lensafløsningen i 1920 overgik grevskabet Frijsenborg til frit eje, og af Favrskovs jorde blev omkring 500 tønder land afgivet til udstykning af husmandsbrug. Samtidig blev udbygningerne til Favrskov Hovedgård revet ned, og hovedbygningen blev fredet i klasse B. Selve Favrskov hovedparcel blev i 1924 solgt til købmanden Anton Troelstrup fra Aarhus, som brugte gården til handelsmagasin. Troelstrup solgte gården videre i 1941 til N. Christian Bjerg, som ombyggede og omdannede bygningen til et hjem for drenge. I nyere tid blev der lavet indgang og et toilet i den østre gavl, men denne nu fjernet, og rummene er blevet tilbageført til deres oprindelige udseende i forbindelse med en gennemgribende restaurering udført i 1976-81.

Favrskov Hovedgård er i dag på 10 hektar. I haven er en 250 år gammel lindealle bevaret fra den første tid under grevskabet Frijsenborg. Bygningen har givet navn til Favrskov Kommune, der dannedes 2007.

— KILDER

Hassø, Arthur (red.): Danske Slotte og Herregårde. Ny Samling. København. 1946.

Petersen, Steen Estvad: Danske herregårde. Bygninger - haver - landskaber. København. 1980.

Trap, J.P.: Danmark. København. 1953-1972.

Faurskov Hovedgård, Erik Einar Holm, 1982.

<http://www.favrskov.dk>

www.danskeherregaarde.dk/manorholder/favrskov

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Favrskov knytter sig til placeringen i landskabet vest for Hadsten med skov mod vest og nord for grunden. Hertil kommer samspillet mellem bygningen og den foranliggende gårdsplads og den bagvedliggende have med de bevarede linde fra 1700-tallet samt resterne af avlsgården, der tilsammen resulterer i et helstøbt miljø.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Favrskovs kulturhistoriske værdi knytter sig til bygningen som et prægtigt eksempel på en barok hovedbygning i såvel det ydre som det indre samt til bygningens centrale placering i den aksefaste komposition af gårdsplads, bygning og have med lindealléer. Den kulturhistoriske værdi knytter sig også til den indmurede plade over hoveddøren med Christian Friis' spejlmonogram og årstallet 1750, der stadfæster opførelsesåret og bygherrens identitet.

Bygningen har udprægede senbarokke stiltræk karakteriseret i form af den blanke mur, det symmetriske facadeskema med taktfast placerede krydspostvinduer med opsprossede rammer, de forkrøppede dekorationer, det stejle teglhængte tag og gavlmotivet. Hertil kommer adgangen via den tidstypiske dobbeltløbede trappe, egetræsdøren og vestibulen. Den kulturhistoriske værdi knytter sig ligeledes til den velbevarede oprindelige og symmetriske grundplan, hvis rumhierarki og funktionsdeling er tydelig i såvel placering og rumstørrelser med repræsentative stuer og sale i stueetagen, værelser i tagetagen og praktiske funktionsrum i kælderen med bevaret ildsted. Særligt gælder det også havesalens placering i tværsaksen, hvorfra der er adgang til havens "grønne salon". Hertil kommer alle de oprindelige bygningsdele og -detaljer, så som hovedtrappen med udsavede balustre, snedkerarbejder samt rummenes individuelle loftsstukkatur. Stueetagens ældste snedkerarbejder har udprægede barokke stiltræk, hvilket blandt

andet ses i dørenes øregerichter og i dørfløjenes trefyldingskomposition.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig også til bygningens udviklingshistorie, der ses i kælderen, som er ældre end selve hovedetagerne. De hvælvede rum formodes at være ældst, mens den østre endes rum med bjælkeloftet stammer fra en senere udvidelse af kælderen. Hertil kommer det ældre interiør fra midten af 1800-tallet, hvor ejeren ønskede at forbedre vinduerne og de fine sale samt at opdatere dem til datidens klassicistiske stilideal, hvilket ses i havesalens og gavlsalens stukkatur, paneler og i de forhøjede fyldingsdøre ind til disse rum samt i facadevinduernes lodposter og rammer. Kun i havesidens mindre rum er de oprindelige barokke vinduer bevaret. Bygningens tid som drengehjem kan endnu aflæses i materialeholdning i den østre del af tageetagen, hvor der endnu forefindes mindre værelser, toilet, køkken og trappe til spidsloftet fra ombygningen i 1940'erne.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Favrskovs arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til den stramme, symmetriske komposition samt til den enkle materialeholdning i gul blank mur, der resulterer i et roligt, afdæmpet og elegant udtryk. Bygningens placering på den høje sokkel samt midtrisalitterne, den gennemgående frontkvist, hovedgesimsen og det stejle, valmede tag samt skorstenspiberne i rygningen medvirker ligeledes til bygningens statelige fremtræden og velproportionerede ydre.

Den arkitektoniske værdi knytter sig i det indre til Favrskovs helstøbte fremtræden, der særligt ses i kælderenes hvælvede lofter og gedigne materialeholdning samt i stueetagens herskabelige og symmetriske grundplan med de særdeles velbevarede interiører. Hertil kommer forbindelsen af alle rum i stueetagen der ligger en suite med døre placeret enfilade, hvilket fremhæver bygningens udstrækning og prægtige rumforløb, ligesom det medvirker til et helt særligt lysindfald. Den arkitektoniske værdi knytter sig endvidere til de dekorerede lofter og fyldingsdøre, der giver hvert rum et særegent udtryk.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

Favrskovs bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til den klart definerede og symmetriske bygningskrop i gule flensborgsten med høj sokkel, base af granit, midtrisalitter, gennemgående frontkviste og teglhængt helvalmet tag med fire skorstenspiber i rygningen. De bærende fredningsværdier knytter sig endvidere til de

murede trapper og bygningens dekorationer i murværket samt til de oprindelige og ældre bygningsdele og -detaljer, herunder døre, vinduer, værn, klokke og indmuret kobbervæpne. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til den originale grundplan i kælder og førsteetagen samt til den ældre grundplan i tagetagen og det uudnyttede tagrum. De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre endvidere til de oprindelige og ældre overflader, herunder gulve belagt med ølandssten, teglsten, brosten og brædder samt loftshvælv, pudsede og stukdekorede lofter samt synlige loftsbjælker med brædder imellem. Hertil kommer alle de oprindelige og ældre bygningsdele og -detaljer, herunder hovedtrappen med udsavede balustre, brændeovnsnicher, søjlebåren ildstedskappe, indbyggede skabe fra 1800-tallet, brystnings- og lysningspaneler, barokke og klassicistiske fyldingsdøre med gerichter, revledøre med stabler, hængsler, låsetøj og greb. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.